

Чернігівський національний педагогічний університет
імені Т. Г. Шевченка
Національний технічний університет України "КПІ"
Чернігівський національний технологічний університет

***Мова. Культура. Комунікація:
поширення інтегративних тенденцій у
сучасних дослідженнях мов і літератур***
Матеріали VIII-ї Міжнародної науково-практичної
конференції (28–29 квітня 2017 р.)

***Язык. Культура. Коммуникация:
распространение интегративных
тенденций в современных исследованиях
языков и литератур***
Материалы VIII-й Международной научно-
практической конференции (28–29 апреля 2017 г.)

***Language. Culture. Communication:
Spread of the Integrative Tendencies in the
Modern Language and Literature Studies***
Papers of the 8th International Scientific and Practical
Conference (April 28–29, 2017)

УДК 811'11 + 811.112

ББК Ш 143

Ш 143.21

Мова. Культура. Комунікація: поширення інтегративних тенденцій у сучасних дослідженнях мов і літератур: Матеріали 8-ї Міжнародної науково-практичної конференції (Чернігів, 28–29 квітня 2017 р.). – Чернігів : Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка. – 2017. – 208 с.

© Колектив авторів, 2017

У збірнику представлені результати сучасних розвідок у галузях лінгвокультурології, лінгвофілософії, семантики, зіставних студій, лінгвокогнітивних і лінгвопрагматичних досліджень дискурсу, методики викладання мов і літератур, літературознавчого аналізу текстів, прикладних аспектів мовознавства.

Організаційний комітет:

В. О. Дятлов, перший проректор ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка, проректор з науково-педагогічної роботи, доктор істор. наук, професор, **голова оргкомітету**;

О. О. Борисов, кандидат філол. наук, доцент, завідувач кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка, **співголова оргкомітету**.

Члени оргкомітету:

С. О. Жила, доктор пед. наук, професор, завідувач кафедри української мови та літератури ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;

А. А. Калита, доктор філол. наук, професор кафедри теорії, практики та перекладу французької мови ФЛ НТУУ "КПІ";

І. О. Гаценко, кандидат філол. наук, доцент кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін ЧНТУ.

Редакційна колегія:

О. Г. Васильєва, кандидат філол. наук, доцент кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;

Н. В. Деркач, кандидат філол. наук, доцент кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;

О. С. Конотоп, кандидат пед. наук, доцент кафедри мов і методики їх викладання ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;

В. В. Красавіна, канд. філол. наук, доц. кафедри української мови та літератури ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;

Н. В. Репех, кандидат філол. наук, ст. викл. кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;

Л. В. Пікун, кандидат філол. наук, доцент кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;

І. В. Ганжа, викл. кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка.

*Рекомендовано до друку Вченою радою філологічного факультету
Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка
(Протокол № 8 від 20.04.2017 р.).*

Литература

1. Плисов Е. В. Исламский религиозный лексикон в структуре немецкого религиозного дискурса / Е. В. Плисов // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – 2017. – № 2–2 (68). – С. 166–169.
2. Плисов Е. В. Язык и религия в проблемном поле германистики: научные мероприятия и направления поиска / Е. В. Плисов, Ю. Н. Зинцова // Вестник Нижегородского государственного лингвистического университета им. Н. А. Добролюбова. – 2013. – № 23. – С. 164–168.
3. Duden Deutsches Universalwörterbuch / Hrsg. von der Dudenredaktion. – 6. Auflage. – Mannheim; Leipzig; Wien; Zürich: Dudenverl., 2007. – 2016 S.
4. Röhrborn K. Interlinguale Angleichung der Lexik / K. Röhrborn. – Göttingen: Vandenhoeck und Ruprecht, 2003. – 251 S.

Penex H. B.

*Чернігівський національний педагогічний університет
імені Т. Г. Шевченка*

**РОЛЬ СЕМАНТИКИ ПОЧАТКУ І КІНЦЯ В АНГЛОМОВНОМУ
МЕДІА-ДИСКУРСІ: ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ АСПЕКТ**

The article focuses on the role of beginning and end semantics in the representation of events in English media discourse from linguistic and cognitive perspective. Based on the analysis, restrictive and representative functions of the investigated semantics are singled out. The first one is achieved by means of using linguistic units of primary nomination the meaning of which is formed on the superordinate level of categorization. And the latter is realized via secondary nomination units semantics of which develops on the basic level of categorization.

Внаслідок глобалізації комунікативних процесів особливу роль у сучасному суспільстві відіграють ЗМІ, яким надають статус «п'ятої влади». Продуктом діяльності засобів масової комунікації є медійний дискурс, який як створена мовними і технічними засобами реальність [4, с. 78], виконує визначальну роль у формуванні картини світу індивіда [5, с. 186]. Особливе значення для творення медіа-дискурсу має семантика початку і кінця, яка слугує засобом членування дійсності, зокрема виокремлення подій з тотального інформаційного потоку, а тому спрямована на привернення й утримання уваги аудиторії на певних аспектах дійсності.

Спрямованість сучасних студій на виявлення ролі вербальних засобів у творенні медіа дійсності та їхньої ролі у здійсненні впливу на масову свідомість визначає **актуальність** даного дослідження. **Об'єктом** вивчення слугує семантика *початку* і *кінця*, а **предмет** дослідження становить роль мовних засобів на позначення вказаної семантики у репрезентації подій в англomовному медіа-дискурсі. Аналіз понад 624 статей, вилучених з часописів *The Economist*, *Newsweek*, *Time*, дає змогу встановити, що роль семантики *початку* і *кінця* виявляється у двох аспектах: *обмежувальному*, тобто виокремленні початкового та кінцевого моментів події, та *репрезентативному*, котрий полягає у конструюванні певної перспективи події.

З позицій когнітивної лінгвістики семантика *початку* і *кінця* сформувалася внаслідок взаємодії суперординатного рівня категоризації, на якому узагальнюється сенсомоторний досвід, та базового, на котрому світ розпізнається в процесі його сприйняття [6, с. 93–97], який і пов'язаний з концептуалізацією народження і смерті, сходу й заходу, зміни дня і ночі тощо [2, с. 109]. Відповідно, одиниці первинної номінації, тобто ті, які безпосередньо називають *початок* і *кінець* на суперординатному рівні (*begin, end, start, finish* тощо) і реалізують їх обмежувальну функцію, зараховуємо до **узагальнювальних**, а ті, у яких значення *початку* і *кінця* сформоване на основі концептуалізації щоденного досвіду, тобто, котрі є одиницями вторинної номінації, відносимо до **базових** номінативних одиниць (*die, evaporate, lose, spark* та ін.) і пов'язуємо з репрезентативною роллю семантики *початку* і *кінця* у журнальному дискурсі.

Зважаючи на те, що навколишній світ, людина, яка існує в ньому, її почуття, вчинки являють собою сукупність явищ, які постійно виникають і зникають [1, с. 258], то зрозуміти та пояснити їх можна лише після виділення зі зв'язного контекстуального ланцюга подій, що вимагає своєрідного просторового і темпорального обмеження смислами *початку* і *кінця*. Накладаючи певні обмеження на події і явища реального світу, семантика *початку* і *кінця* дозволяє виокремлювати у журнальному дискурсі новину як подію, прискорюючи чи навпаки уповільнюючи їх перебіг у суспільній реальності, тим самим екстраполюючи таке їх осмислення на дійсний стан справ, що і визначає **обмежувальну** сутність

семантики *початку* і *кінця* у творенні змісту статей. Зазначена роль досліджуваної семантики реалізується за допомогою узагальнювальних засобів експлікації значення *початку* і *кінця*: дієслів *begin, start, commence, finish, end, cease*, похідних іменників *beginning, start, finish, end* та їх комбінування з іншими лексичними одиницями, напр., [...] *the global crisis that began in the US* (Time 27.10.2008, 29). У наведеному реченні дієслово *begin*, з одного боку, експлікує *початок* світової кризи як відокремлену від усіх інших економічних явищ подію, і, сполучаючись з обставиною місця *in the US*, накладає просторові межі на описане явище. З іншого боку, у комбінації з іменником *crisis* дієслово *begin* акцентує *початок* кризи як тривалий процес, який розгортається пофазно у часі та фізичному просторі, адже відомо, що такі суспільні явища не виникають випадково, тобто мають протяжність і займають певний інтервал.

Репрезентативна функція семантики *початку* і *кінця* полягає у можливості створення множини перспектив представлення події за допомогою вибору та сполучення у журнальній статті мовних засобів вторинної номінації, тобто базових одиниць, які апелюють до сенсомоторного досвіду, осмисленого як *початок* і *кінець*. Базові засоби експлікації семантики *початку* і *кінця* збагачують смисл текстів, які самі по собі не мають значення, але воно їм приписується мисленнєвими процесами користувачів мови: автора, який вибирає номінативні одиниці і подає свою точку зору на подію, та читача, котрий інтерпретує зміст повідомлення на основі семантики запропонованих мовних засобів. Іншими словами, значення базових номінативних одиниць зі значенням *початку* і *кінця* зумовлює когнітивні репрезентації і стратегії журналістів, які створюють медійні тексти, читачів при їх розумінні та запам'ятовуванні [3, с. 116–117].

В основі базових засобів вербалізації семантики *початку* і *кінця* як одиниць, які активують повсякденний досвід, лежить складна сенсомоторна основа формування аналізованої семантики, котра дозволяє утворювати у свідомості адресатів складні образи за рахунок активізації різних сторін когнітивного досвіду, пов'язаного з осмисленням *початку* і *кінця*. Вживаючи одиниці з семантикою *початку* і *кінця*, медіа видання нав'язують читачам власне бачення події, привертаючи їхню увагу до

важливих на їх думку асоціативних аспектів, адже відомо, що *початок* і *кінець* в аспекті структури і значення є найсильнішими моментами у тексті. Так, вибір тієї чи іншої мовної одиниці з опорою на її семантику сприяє акцентуванню перцептивної основи *початку* і *кінця*, що дозволяє подавати подію у просторово-перцептивному, кінетичному чи силовому ракурсі, при цьому створюючи ефект присутності читача, напр., *Chrysler was taken over by Italian firm Fiat, and GM briefly entered bankruptcy* (Time 4.01.2010, 10). У наведеному прикладі *початок* кризи відображається у термінах ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ для компанії Крайслер, яка була поглинута (*was taken over*) фірмою Фіат, і втратила здатність існувати самостійно, та образ-схеми ШЛЯХ стосовно автогіганта Дженерал Моторз, який досяг (*entered*) кінцевого пункту свого існування, позначеного іменником *bankruptcy* «банкрут».

Таким чином, семантика *початку* і *кінця* дозволяє конструювати зміст статей шляхом накладення обмежень на події і явища за допомогою вербальних засобів первинної номінації, співвіднесених з суперординатним рівнем категоризації семантики *початку* і *кінця*. Репрезентація точки зору на описувану подію за рахунок акцентування певного аспекту сенсомоторного досвіду людини, пов'язаного з осмисленням *початку* і *кінця* у процесі пізнання на базовому рівні категоризації, здійснюється базовими номінативними одиницями з семантикою *початку* і *кінця*, які є засобами вторинної *початку* і *кінця* на основі актуалізації базового досвіду, пов'язаного з концептуалізацією просторово-перцептивних, кінетичних і силових відношень. Вживання узагальнювальних і базових одиниць на позначення *початку* і *кінця* у медіа-дискурсі впливає на сприйняття реципієнтом представленої інформації, що перетворює досліджувану семантику на ефективний засіб управління свідомістю читачів.

Література

1. Брайант Дж. Основы воздействия СМИ: Пер. с англ. / Дж. Брайант, С. Томпсон. – М.; Спб.: Вильямс, 2004. – 432 с.
2. Мечковская Н. Б. Концепты “начало” и “конец”: тождество, антонимия, асимметричность / Н. Б. Мечковская // Логический анализ языка. Семантика начала и конца. – М.: Индрик, 2002. – С. 109–120.

3. Dijk van T. A. The interdisciplinary study of news as discourse / T. A. van Dijk // Handbook of Qualitative Methods in Mass Communication. – L.: Routledge, 1991. – P. 108–120.
4. Fairclough N. Media Discourse / N. Fairclough. – L.: Arnold Publishers, 1995. – 224 p.
5. McDonald D. C. Twentieth-century media effects research / D. C. McDonald // The Sage Handbook of Media Studies. – L.: Sage Publication, 2004. – P. 183–200.
6. Rosch E. Principles of categorisation / E. Rosch // Fuzzy Grammar – N.Y.: Oxford University Press, 2004. – P. 91–108.

Ярошук М. В.

Брестский государственный университет имени А. С. Пушкина

ПОЛИТИЧЕСКАЯ КОРРЕКТНОСТЬ КАК ФЕНОМЕН АМЕРИКАНСКОЙ КУЛЬТУРЫ

Nowadays in linguistics there is an increased interest in the coverage of military, national, ethnic, gender and other conflicts in the language of the speeches of political figures who come to us through the media. Switching the focus of attention of linguists with questions of internal organization of language in its pragmatic aspect has led to the significance of the whole complex of problems of linguistic impact. These problems include the phenomenon of political correctness, which has become an integral part of English and Russian linguistic cultures, as political correctness being the tool of communicative behaviour strategies helps to avoid social exacerbations and achieve a conflict-free atmosphere in society. This work is devoted to study of the linguistic nature of the phenomenon of political correctness and characteristics of the politically correct translation of texts from English into Russian language.

В конце XX – начале XXI веков в контексте борьбы со всеми видами дискриминации в обществе в общественно-политический дискурс США входит термин «политическая корректность» (political correctness), а также «политически корректный» (politically correct) и «политически некорректный» (politically incorrect). Политической корректностью считалась приверженность либеральным взглядам на социальные отношения и отказ от любого поведения, в том числе и речевого,

ЗМІСТ

**РОЗДІЛ I. КОГНІТИВНИЙ, КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ І
ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТИ МОВИ Й МОВЛЕННЯ**

Kolesnyk O. S. Defragmenting the Worlds: M-Logic in Verbal Modeling ...	3
Хоменко І. А. Аудіальний контент у медіа та освіті: спроба осмислення явища з позицій східної філософії та європейської психології	5
Hall D. L. Social Media is “The Message”	10
Борисов О. О. Когнітивно-семантичний аналіз ключових номінацій концептів DIALOGUE та ДІАЛОГ: зіставний аспект (на матеріалі сучасних англомовних та україномовних лексикографічних джерел).....	12
Борисов О. О., Васильєва О. Г. Філософсько-методологічні засади дослідження комунікації	15
Ворохобов А. В. Герменевтика Ульриха Кёртнера как индикатор постмодернистской дилеммы протестантской академической теологии на Западе	19
Гідора-Шишковська А. Л. Інформаційна характеристика правових текстів ЄС	24
Зинцова Ю. Н. Способы выражения аспектуальных характеристик предельных глаголов немецкого языка	26
Красавіна В. В. Символічна концептуалізація епітета козацький (на матеріалі творів другої половини XIX – першої половини XX ст.)	28
Кришталюк Г. А. Фокусування як когнітивно-дискурсивна функція заперечення в англомовних газетах	32
Марчишина А. А. Маскулінна гендерна ідентичність у постмодерністській прозі	35
Мойсеюк Ю. М. Символіка геральдичних кольорів в англо-американській художній літературі	39
Набок А. І. Моделі створення ефекту суб’єктивності в ініціальних заголовках інтернет-новин: фіксовані моделі.....	43
Плисов Е. В. Исламская лексика в немецком толковом словаре	47
Репех Н. В. Роль семантики <i>початку</i> і <i>кінця</i> в англомовному медіа-дискурсі: лінгвокогнітивний аспект	50
Ярошук М. В. Политическая корректность как феномен американской культуры	54

**РОЗДІЛ II. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВОПРАГМАТИКИ,
ДИСКУРСОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА**

Славова Л. Л. Мовна особистість політика як носій індивідуальних і соціальних цінностей	59
Вуєк О. Є. Linguo-cultural reconstruction via pragmatics of poetic texts....	64
Ганжа І. В. Невербальна поведінка представників англomовної лінгвокультури у процесі уникнення комунікативних невдач.....	67
Гаценко І. О. Своєрідність загадки як жанру фольклорного дискурсу....	72
Горбачова Н. І. Прагмалінгвістичний аспект спілкування керівника та підлеглого (на матеріалі англomовного кінодискурсу).....	75
Деркач Н. В. Просодична організація англійських прислів'їв з функцією несхвалення, осуду та критики	79
Ковальська Н. В., Шерстюк І. В. Особливості перекладу мовних засобів вираження іронії в художніх англomовних текстах	84
Куценко М. А. Обґрунтування статусу висловлень співчуття в англійському діалогічному мовленні.....	86
Кузьмичёва А. А. Темпоральний компонент просодии (на матеріалі німецьких восклицательних іронічних висказувань).....	89
Матвеева И. В. Коммуникативно-прагматический потенциал «я»-суб'єкта в сучасному німецькому мовленні	92
Новицька Т. В. Історіографічний аспект дослідження економії мовленнєвих зусиль	95
Пархоменко О. М. Переклад як міжкультурна комунікація: досвід А. Ф. Прево.....	100
Тарасевич Н. А. Linguistic Personality Development through Discourse.....	105
Федун Л. М. Особливості перекладу неологізмів сфери інформаційних технологій.....	108

**РОЗДІЛ III. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ МОВ І
КУЛЬТУР**

Бараненкова Н. А. Особливості формування перекладацької компетентності у студентів технічних спеціальностей.....	113
Борисенко В. В. Сучасні технології в навчанні студентів-філологів...	117

Василюк Т. В. Диалог культур во внеаудиторной работе со студентами: традиции гостеприимства.....	122
Грона Н. В. Когнітивно-комунікативний підхід до процесу текстотворення учнів молодшого шкільного віку.....	125
Герасименко М. Д. Жанрові характеристики текстів для навчання майбутніх учителів англomовного професійно орієнтованого читання..	129
Конотоп О. С. Сучасні автентичні навчальні відеокурси для формування англomовної комунікативної компетентності у дошкільників	133
Kovalska N. V., Osipchuk Yu. S. Linguistic competence for the future translators	135
Онищук Е. В. К вопросу о межъязыковой интерференции при изучении немецкого языка как второго иностранного.....	138
Сыч М. А. Применение искусственного интеллекта в процессе обучения	141
Хотько Н. А. Социокультурный компонент в структуре иноязычной коммуникативной компетенции	146
РОЗДІЛ IV. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ЛІТЕРАТУРИ	
Жила С. О. Концептуальна особливість роману «Вічник» Мирослава Дочинця	151
Дягель С. Н. Проза В. Каминера в мультикультурном контексте современной литературы Германии	155
Иванова В. М. Стилевые искания в поэзии Венди Коуп	159
Кашпур С. І. Образ лабіринту в постмодерній літературі (на прикладі новели Х. Л. Борхеса «Вавилонська бібліотека» та роману Ю. Андруховича «Московіада»)	164
Мартинець А. М. Два вибори як представлення двох світів героя-воїна у творах про сучасну війну українських та російських прозаїків..	167
Острияно-Емін О. О. Онірична символіка в поезії Е. Дікінсон.....	176
Пікун Л. В. Казкові мотиви в романі Б. Космовської «Позолочена рибка».....	179
Росстальна О. А. Роль протиставлення у новелі Т. Гарді «Заборона сина»	183
Сальникова Е. Г. Жанровое своеобразие романов С. Ахерн.....	186

Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції

Смирнова Т. П. Актуальные вопросы современного литературоведения: немецкоязычная литература мигрантов	189
Чередник Т. П. Презентація творів сучасної дитячої літератури як виклик професіоналізму вчителя літератури	193
Відомості про учасників конференції	199